

องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
Component Healthy School Administration Model of Schools Under
Office of the Basic Education Commission

¹ไฉนทัย ศรีษะคำ, ²มิตภาณี พุ่มกล่อม และ ³พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์
¹Anothai Srisakham, ²Mitparnee Pumklom and ³Pongsak Ruamchomrat

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University, Thailand.
E-mail: ¹notai2517@gmail.com, ²pianohawi@gmail.com, ³pongsak@kru.ac.th

Received January 1, 2026; Revised February 10, 2026; Accepted February 27, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนสุขภาวะ ประกอบกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะ จำนวน 5 คน คือ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนสุขภาวะ จำนวน 2 คน ครูผู้สอนในโรงเรียนสุขภาวะ จำนวน 2 คน เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับตัวแปรองค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนสุขภาวะ เพื่อเป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถามและนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนสุขภาวะ จำนวน 355 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามหลักเกณฑ์ของคอมเรย์และลี โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามภูมิภาค การรวบรวมข้อมูล และสังเคราะห์องค์ประกอบ ที่ได้จากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลแบบสอบถามการวิจัย แล้วนำผลที่ได้จากการเก็บข้อมูล มาวิเคราะห์ตัวแปร เพื่อให้ได้ องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) นโยบายสุขภาวะ 2) การบริหารจัดการ 3) สิ่งแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐาน 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) สุขภาวะของบุคลากรและผู้เรียน และ 6) การมีส่วนร่วม และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา; โรงเรียนสุขภาวะ; องค์ประกอบของรูปแบบการบริหาร

Abstract

This article aims to study the components of the health-promoting school management model in educational institutions under the Office of the Basic Education Commission. This is qualitative research using concepts, theories, documents, textbooks, and related research both domestically and internationally on health-promoting school management. It also incorporates

interviews with five experts involved in the operation of health-promoting schools: one director of an educational service area office, two directors of health-promoting schools, and two teachers in health-promoting schools. These structured interviews focused on the variables and components of health-promoting school management to provide a framework for constructing a questionnaire. Data was collected from a sample group of 355 school administrators and teachers in health-promoting schools, determined according to the criteria of Comrey and Lee, using stratified random sampling based on region. Data was collected and the components obtained from the research questionnaire were synthesized. The results were then analyzed using exploratory factor analysis (EFA) to determine the components of the health-promoting school management model in educational institutions under the Office of the Basic Education Commission. The research results found that the components of the healthy school management model in educational institutions. Affiliated with the Office of the Basic Education Commission, it comprises six components as follows: 1) Holistic policy 2) Administration 3) Physical and environment dimension 4) Learning and curriculum dimension 5) Personnel and student well-being and 6) Participation and continuous evaluation.

Keywords: School Administration; Healthy Schools; Components of The School Administration Model

บทนำ

การศึกษา คือ สิ่งที่สามารถพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญในการยกระดับการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ไปสู่เป้าหมายการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ที่ขับเคลื่อนโดยภูมิปัญญาและนวัตกรรม ในอีก 20 ปีข้างหน้า ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศอย่างเป็นระบบ โดยจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคุณภาพคนในทุกมิติ และในทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดี เก่ง และมีคุณภาพ พร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปข้างหน้าได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งคนไทยในอนาคตจะต้องมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ครอบคลุมและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มีอัธยาศัย อุดมคติ โอบอ้อมอารี มีวินัย รักชาติ ศาสนา และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สูการเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็น นวัตกรรม นวัตกรรม ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีฟตามความถนัดของตนเอง (สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

โรงเรียนสุภาพะ เป็นโจทย์สำคัญของการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนเนื่องจากทิศทางที่ผ่านมาเรามุ่งพัฒนาโรงเรียนให้มีความเป็นเลิศ ทางวิชาการ มุ่งสร้างเด็กเก่งที่มีความสามารถในการแข่งขันและมุ่งสู่ระบบการศึกษาที่เอา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัววัดคุณภาพโรงเรียนและคุณภาพครู จนมองข้ามเจตจำนงทาง การศึกษาที่เรา ต้องการ พลเมืองที่มีความสุขทั้งมิติของกาย ใจ สังคมและปัญญา มีวิถีชีวิต ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันในตัวมนุษย์ สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งกายภาพและสังคมมีความสามารถ แข็งการแข่งขันในเวทีโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี ซึ่งจะเป็น การศึกษาที่สามารถรับมือความท้าทาย และการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้ (กัมพล เจริญรักษ์, 2563) การพัฒนาโรงเรียนสุภาพะ จะเริ่มต้นพัฒนาจากผู้เกี่ยวข้องกัโรงเรียน คือ ผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการ

สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคน ซึ่งถือว่าเป็น เจ้าของโรงเรียนร่วมกัน และมีเป้าหมายอยู่ที่ตัวนักเรียน การพัฒนาและสร้างการเปลี่ยนแปลงจึงเน้นการจัดกระบวนการทำงานให้เกิดการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (interactive learning) ของทุกฝ่ายร่วมกันพัฒนาใน 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ร่วมสร้างแผนพัฒนาโรงเรียน (school improvement plan) 2) ร่วมออกแบบกระบวนการทำงานในโรงเรียนให้เกิดความยั่งยืน และ 3) ร่วมเรียนรู้การทำงานเป็นทีมโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (professional learning community) สอดคล้องกับแนวคิดของ ฮอย และ คณะ (Hoy et al., 1991) ที่กล่าวว่า การศึกษาสุขภาพหรือสุขภาพองค์กรในระดับโรงเรียนจึงเป็นสถานะการทำงานตามภารกิจที่จำเป็นของโรงเรียนในระดับสถาบัน ระดับการจัดการ และระดับเทคนิค ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู หากโรงเรียนใดมีสุขภาพองค์กรสมบูรณ์ ย่อมหมายถึงว่า โรงเรียนนั้นมีการทำงานทั้ง 3 ระดับ ประสานสัมพันธ์กันสามารถแสดงออกถึงความต้องการที่จะทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ และปราศจากสภาพแรงกดดันจากภายนอกได้เป็นอย่างดี ดังนั้น องค์กรที่มีสุขภาพดีจะเป็นตัวบ่งชี้ให้ทราบว่าการบริหารองค์กรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงใด

การบริหารโรงเรียนสุขภาพดี เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้โรงเรียนเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนา ผู้เรียน ครู บุคลากร และชุมชน โดยบูรณาการมิติด้านสุขภาพ กาย ใจ สังคม และปัญญาเข้ากับการบริหารจัดการ การศึกษา โดยทั่วไปรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาพดีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านนโยบายและการบริหารจัดการ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และนโยบายโรงเรียนสุขภาพดี มีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐาน การจัดสภาพแวดล้อมที่สะอาด ปลอดภัย เอื้อต่อสุขภาพทางกายและใจ ด้านการจัดการเรียนรู้ การบูรณาการเนื้อหาด้านสุขภาพ สุขศึกษา จริยธรรม และทักษะชีวิตในหลักสูตร ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างนิสัยสุขภาพที่ยั่งยืน (มูลนิธิสถาบันการวิจัยทางการศึกษา, 2560)

บทความนี้นำเสนอองค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนสุขภาพดีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้กับโรงเรียนได้ดำเนินการ เพื่อพัฒนาสู่โรงเรียนสุขภาพดี โดยยึดองค์ประกอบ ด้านนโยบายสุขภาพดี ด้านการบริหารจัดการ ด้านสิ่งแวดล้อม และโครงสร้างพื้นฐาน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านสุขภาพของบุคลากรและผู้เรียน และด้านการมีส่วนร่วม และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพราะจะทำให้โรงเรียนสามารถบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนก่อให้เกิดสุขภาพที่ครอบคลุมและบูรณาการทั้งกาย ใจ สังคม และปัญญาของผู้เรียนเข้าเป็นวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันในตัวมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมทั้งทางด้านกายภาพและสังคม

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาพดีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สมมติฐาน

องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาพดีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นพหุองค์ประกอบ

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด การบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา ได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2560) กระทรวงศึกษาธิการ (2562) กรมอนามัย (2563) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2567) แดรกและโรว์ (Drake & Roe, 1986) (Comrey, A. & Lee, H. B

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กำพล เจริญรักษ์ (2562) ณัฐวุฒิ ทองดอนน้อย และ คณะ (2567) สันติ สิงหาพรหม (2565) คาพัวโน มาเซีย บัวร์ (Capauno & Bauer, 1998) แมคเคย์ (Mackay, 1998) อลิสัน มาเรีย (Alison Marie, 2009) แอปดัส ซาแมต และไทยา การาจัน (Abdus Samad K. & R. Thiyagarajan, 2015) ลอเรนซ์ คาเมน ลีน (Laurence Carmen Leanne, 2019)

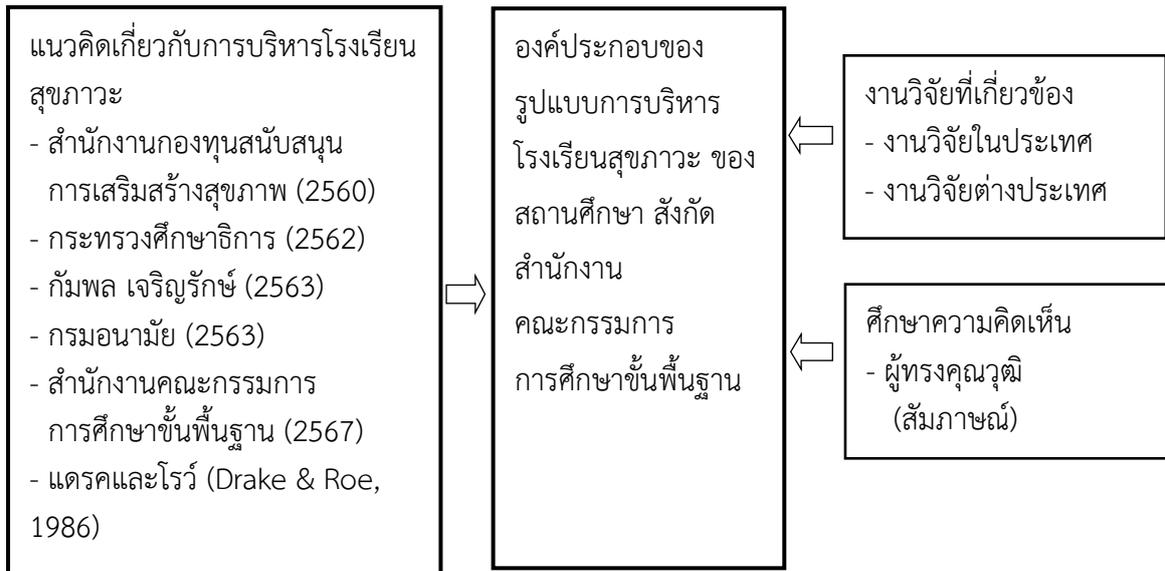
3. แนวคิดจากผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนสุขภาวะ

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะจำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านนโยบายและการบริหารจัดการ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาคุณภาพครู และนักเรียน ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และด้านการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เมื่อสถานศึกษาดำเนินการจะส่งผลดีต่อผู้เรียน สร้างประโยชน์ต่อครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนในการเสริมสร้างศักยภาพ และพัฒนาโรงเรียนให้สามารถบริหารจัดการ และจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างสุขภาวะให้เกิดแก่ผู้เรียน เป็นการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและยั่งยืนที่เกิดจากเครือข่ายความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการศึกษา

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด จากเอกสารตำรา และงานวิจัยทั้งในประเทศ และต่างประเทศเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัจจัยที่จำเป็นและสำคัญในการบริหารโรงเรียนสุขภาวะ ที่สอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีกระบวนการบริหารจัดการที่ส่งเสริมสุขภาวะ ในเรื่องนโยบาย สภาพแวดล้อม การจัดการเรียนรู้ ครู และบุคลากร คุณภาพผู้เรียน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องในการร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

บทความนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ผู้วิจัยอาศัยกรอบแนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนสุขภาวะของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (2560) กระทรวงศึกษาธิการ (2562) กรมอนามัย (2563) กำพล เจริญรักษ์ (2563) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2567) แดรกและโรว์ (Drake & Roe, 1986) ประกอบกับการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งงานวิจัยในประเทศ และงานวิจัยต่างประเทศ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ใช้แนวคิด จากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รายละเอียด ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้การดำเนินการเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนสุขภาวะ

2. สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับตัวประกอบองค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนสุขภาวะ จำนวน 5 คน คือ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนสุขภาวะ จำนวน 2 คน และครูผู้สอน จำนวน 2 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) เพื่อให้ได้ตัวแปรการบริหารโรงเรียนสุขภาวะ เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถาม

3. นำผลการวิเคราะห์จากข้อ 1 และ ข้อ 2 ที่ได้มาสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อรวบรวมข้อมูล และสังเคราะห์องค์ประกอบที่ได้จากแบบสอบถาม

4. นำผลที่ได้จากแบบสอบถามในข้อที่ 3 มาวิเคราะห์เพื่อหาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis: EFA)

5. ได้องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 6 องค์ประกอบ

ผลการวิจัย

การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษา พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) นโยบายสุขภาวะ (holistic policy) 2) การบริหารจัดการ (Administration) 3) สิ่งแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐาน (physical and environment dimension) 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ (learning and curriculum dimension) 5) สุขภาวะของบุคลากรและผู้เรียน (personnel and student well-being) และ 6) การมีส่วนร่วมและการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (participation and evaluation) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม

องค์ประกอบ	คำอธิบาย
1. นโยบายสุขภาวะ (Holistic Policy)	การกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และนโยบายโรงเรียนสุขภาวะ โดยพัฒนายุทธศาสตร์ เพื่อสร้างโรงเรียนสุขภาวะอย่างยั่งยืน
2. การบริหารจัดการ (Administration)	การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล และการมีส่วนร่วม นำระบบการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรในการพัฒนาทุกด้านอย่างต่อเนื่อง โดยใช้กระบวนการ PDCA เพื่อมุ่งสู่โรงเรียนสุขภาวะอย่างยั่งยืน
3. สิ่งแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐาน (Physical and Environment Dimension)	การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาวะทั้งกาย จิตใจ และความปลอดภัยของผู้เรียน และบุคลากร เช่น โรงเรียนปลอดภัย โรงเรียนสีเขียว โรงอาหารปลอดภัย และพื้นที่เรียนรู้สร้างสุข
4. กระบวนการจัดการเรียนรู้ (Learning and Curriculum Dimension)	การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ชุมชน ผ่านกิจกรรม Active Learning และโครงการสุขภาวะ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง พัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างพฤติกรรมสุขภาวะที่ดี บูรณาการเนื้อหาสุขภาพ สุขศึกษา จริยธรรม และทักษะชีวิตในหลักสูตร ครูได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นผู้นำการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยี และมีจิตวิญญาณครู
5. สุขภาวะของบุคลากรและผู้เรียน (Personnel and Student Well-being)	การส่งเสริมความรู้และทักษะสุขภาวะให้ครู บุคลากรและผู้เรียน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะรอบด้าน ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา และคุณธรรม
6. การมีส่วนร่วม และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (Participation and Evaluation)	การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายกับโรงเรียน เพื่อส่งเสริมสุขภาวะผู้เรียน การจัดระบบติดตามประเมินผลสุขภาวะของโรงเรียนประจำปี พร้อมการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามหลัก PDCA

อภิปรายผลการวิจัย

องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ประกอบด้วย 1) นโยบายสุขภาวะ (holistic policy) 2) การบริหารจัดการ

(Administration) 3) สิ่งแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐาน (physical and environment dimension) 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ (learning and curriculum dimension) 5) สุขภาวะของบุคลากรและผู้เรียน (personnel and student well-being) และ 6) การมีส่วนร่วม และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (participation and evaluation) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน ครู บุคลากร และชุมชน มีการบูรณาการด้านการพัฒนาสุขภาพ กาย ใจ สังคม และปัญญา ประกอบกับการบริหารจัดการศึกษา ในด้านนโยบายการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และนโยบายโรงเรียนสุขภาวะ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ กับชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ มีการจัดสภาพแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐาน เอื้อต่อสุขภาวะทางกายและใจ ด้าน การจัดการเรียนรู้ การบูรณาการเนื้อหาด้านสุขภาพ สุขศึกษา จริยธรรม และทักษะชีวิตในหลักสูตร ส่งเสริมการ เรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างนิสัยสุขภาวะที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2567, หน้า 23) ที่ได้กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนสุขภาวะ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน และชุมชน สรุปความสำคัญไว้ 10 ประการ ดังนี้

- 1) พัฒนาสุขภาพองค์รวมของผู้เรียน
- 2) เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้
- 3) สร้างพฤติกรรมสุขภาพที่ยั่งยืน
- 4) พัฒนา สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดี
- 5) สร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงบวก
- 6) เป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน
- 7) ตอบสนองนโยบาย การศึกษาแห่งชาติ
- 8) ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ
- 9) พัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา
- 10) สร้างความ ยั่งยืนให้สังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัมพล เจริญรักษ์ (2563) พบว่า การพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะ จะ เริ่มต้นพัฒนาจากผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียน คือ ผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคน ซึ่งถือว่าเป็น เจ้าของโรงเรียนร่วมกัน และมีเป้าหมายอยู่ที่ตัวนักเรียน การพัฒนาและสร้างการเปลี่ยนแปลงจึงเน้นการจัดกระบวนการทำงานให้เกิดการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (interactive learning) ของทุกฝ่ายร่วมกันพัฒนาใน 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ร่วมสร้างแผนพัฒนาโรงเรียน (school improvement plan) 2) ร่วมออกแบบกระบวนการทำงานในโรงเรียนให้เกิดความยั่งยืน และ 3) ร่วม เรียนรู้การทำงานเป็นทีมโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (professional learning community) และ สอดคล้องกับการวิจัยของ สันติ สิงหาพรหม (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ ส่งเสริมสุขภาวะทางร่างกาย และจิตสังคมของนักเรียนบ้านหนองไผ่ล้อม ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการมี องค์กรประกอบ ได้แก่ 1) ปัจจัยเชิงนโยบายและองค์ความรู้ 2) การขับเคลื่อน 3) ปัจจัยสนับสนุน และ 4) การ กำหนดเป้าหมาย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อค้นพบจากการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แสดงตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุภาพะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากภาพที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุภาพะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) นโยบายสุภาพะ (Holistic policy) คือ การกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และนโยบายโรงเรียนสุภาพะ
- 2) การบริหารจัดการ (Administration) คือ การนำระบบการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรในการพัฒนาทุกด้านอย่างต่อเนื่อง โดยใช้กระบวนการ PDCA เพื่อมุ่งสู่โรงเรียนสุภาพะอย่างยั่งยืน
- 3) สิ่งแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐาน (Physical and environment dimension) คือ การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุภาพะทั้งกาย จิตใจ และความปลอดภัยของผู้เรียน และบุคลากร
- 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ (Learning and curriculum dimension) คือ การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ชุมชน
- 5) สุภาพะของบุคลากร และผู้เรียน (Personnel and student well-being) คือ การส่งเสริมความรู้และทักษะสุภาพะให้ครู บุคลากรและผู้เรียน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะรอบด้าน ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา และคุณธรรม
- 6) การมีส่วนร่วม และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (Participation and evaluation) คือ การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายกับโรงเรียน เพื่อส่งเสริมสุภาพะผู้เรียน

สรุป

ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุภาพะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) นโยบายสุภาพะ 2) การบริหารจัดการ 3) สิ่งแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐาน 4)

กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) สุขภาวะของบุคลากรและผู้เรียน และ 6) การมีส่วนร่วม และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในครั้งนี้ สามารถนำไปใช้สร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบของการดำเนินการบริหารสถานศึกษา ที่ยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหาร และบุคลากร นักเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยอาศัยหลักการพัฒนาทั้งระบบเป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่ส่งผลให้เกิดปัจจัยสนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อนในการดำเนินการบริหารโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้สำเร็จมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิเคราะห์องค์ประกอบในมิติอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อประสิทธิภาพ และความหลากหลายในทางปฏิบัติ โดยนำไปใช้เป็นองค์ประกอบในการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุขภาวะ และนำรูปแบบไปทดลองใช้ให้เหมาะสมกับความแตกต่างของบริบทพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย. (2563). *แนวทางการจัดการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ*. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542. แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2562*. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *คู่มือการบริหารโรงเรียนสุขภาวะ*. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2565). *แนวทางการสร้างเสริมสุขภาพในสถานศึกษา*. นนทบุรี: กรมอนามัย.
- กัมพล เจริญรักษ์. (2563). รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: ทฤษฎีคำโปรยโมเดล. *ครูสภาวิทยากร*, 1(2), 78-88.
- ณัฐวดี ทองดอนน้อย, วาโร เฟ็งสวัสดิ์ และ ทรรศิรัญ จันทรักษ์. (2567). การศึกษาองค์ประกอบประสิทธิผลของโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศงขลา เขต 1. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 21(2), 143-156.
- สันติ สิงหาพรหม. (2565). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคมของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองไผ่ล้อม. *วารสารงานวิจัยทางสุขภาพและการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่*, 3(1), 62-76.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2560). *เครื่องมือพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุขภาวะ*. มหาสารคาม: สารคามการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *แนวทางโรงเรียนสุขภาวะ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

- สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Comrey, A. & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis*. New Jersey: Erlbaum.
- Drake, T. L. & Roe, W. H. (1986). *The principalship*. New York: Wiley & Son.
- Hoy, W. K., Tarter, C. J., & Kottkamp, R. B. (1991). *Open schools/healthy schools: measuring organizational climate*. California: Corwin.